

מותר האדם

בשנות החמישים אהבו לספר על עולה חדש, שרצה לקנות בשר מח באיטליז השכונתי, אבל העברית שלו עדיין לא הייתה מושחת דיה. הוא התלבט בניסוח. הוא ניסה לתרגם את המילה מח ואת המילה בקר, והנה התוצאה: האיש פנה אל הקצב בשאלה: "יש לך שכל של בהמה?"

העלבון שהעולה הטיח במי שעמד מולו, מתבסס על ההנחה, שמותר האדם מן הבהמה הוא עניין מובן מאליו, וממילא, כולנו נעלבים אם מתייחסים אלינו כבהמות.

היתרון שלנו על עולם החי מאפשר לנו לאכול בשר. אילו בעלי החיים ואנחנו היינו עומדים על אותו מישור, הריגת בעל חיים הייתה שקולה כרצח. אנחנו אוכלים בעלי חיים, אנחנו אוכלים ירקות, אנחנו מקבלים בתודה את מה שהקב"ה ברא בעולם ושנועד להיות אמצעי לקיום שלנו, קיום שיש בו ערך מוסף.

רבי אברהם אבן עזרא מסכם את העניין בפירושו למילים בפרשתנו "למען ייטב לך" (י"ב כ"ה), ובהתייחסותו לאמירה העוצמתית "כי הדם הוא הנפש" (י"ב כ"ג).

לפי הראב"ע, הטוב שהקב"ה מיטיב לנו כאשר אנחנו נזהרים מאכילת הדם, איננו שכר ערטילאי, או חומרי. השכר הוא בכך שהנפש שלנו נשאת נפש אדם בטהרה, ולא מושפעת מאכילת הדם, שבתוכו יש אנרגיות בהמיות, ושאכילתו עלולה להפוך את האדם האוכל עצמו, לבהמי משהו.

הפרשה מתייחסת לשינוי בפרקטיקה של אכילת בשר שמתרחש עם הכניסה לארץ ישראל.

במצרים אכלנו הכל, כמו המצרים. במדבר אכלנו רק בשר קרבנות, והמשמעות המעשית היא, שמי שמעוניין בסטייק או בקציצות, משכים אל המשכן, מקריב שלמים, ואוכל את האיברים בהם הוא מעוניין. (יש עוד פרטים יוצאי דופן, ואין כאן המקום לפרט).

בכניסה לארץ, אכילת בשר חולין הופכת לחלק מהיומיום.

למה צריך לדרג? לשנות? למה לעשות עניין ממאכלים?

גם אחרי ההיתר, יש רשימה הלכתית לא קצרה בכלל שמגבילה מאכלי בשר: בריאות הבהמה, שחיטה לפי מפרט טכני מדויק, איסורי חלב והבחנה בינו לבין שומן, איסור דם, מצות כיסוי הדם.

יתר על כן: רש"י מוסיף מגבלה נוספת, מוסרית:

"כי ירחיב ה' את גבולך... ואמרת אוכלה בשר" (י"ב כ'): לפי רש"י יש כאן הנחיה, שאדם שעדיין לא נהנה מהרחבת גבולו הכלכלי, ראוי שימעיט לאכול בשר, ובכלל ימעיט במותרות. רש"י כנראה פחות התחבר לאוברדראפט לטובת צרכנות ובילויים.

ההנחיה של רש"י מצטרפת לאבחנה של הראב"ע. ההנאות החומריות, עם תחושת ההרחבה והרווחה המלוות אותן, הם עניין משמח וחיובי. עם זאת, ראוי לכוון אותן.

הנאות שבגוף, מסוגלות לתת תחושת רווחה, חירות, שמחה. אדם שחי ככה, יכול להמריא גבוה.

התנאי המתבקש הוא: שליטה, פרופורציות, זהירות שלא לקלקל.

האם להשתמש באכילה ובשאר הנאות שבחומר לטובת מטרות אחרות? בוודאי כן.

יציאה מפרופורציה? כניסה לחוב כלכלי? השתעבדות?

כאן כבר אורבת סכנה: עלולים לאבד את היתרון האנושי.

כמו בענייני מזון, כך ויותר מכך, בעניינים הקשורים לקדושת הבית והמשפחה היהודית.

החומריות היא ברכה כל עוד היא כפופה לרוחניות, כפופה לסדרי עדיפויות, משרתת את החלק באדם שמהווה מותר האדם מן הבהמה.

הרבנית חוה כוכב (מנסבך)

מרצה במכללת חמדת הדרום, מנחת הורים וזוגות וחברת בוחרים במשפחה



"בוחרים במשפחה" - ארגון חברתי ששם לו למטרה לחזק ולקדם את ערכי המשפחה בחברה ובמדינה, מול מגמות הפירוק של התא המשפחתי בארץ ובעולם